

POSTANOWIENIE

Dnia 28 lutego 2014 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Katarzyna Tyczka-Rote (przewodniczący)

SSN Józef Frąckowiak

SSN Maria Szulc (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa B. Towarzystwa Żeglugowego

Spółki z o.o.

z siedzibą w G.

przeciwko Skarbowi Państwa - Prezydentowi Miasta G.

i Komendantowi Wojewódzkiemu Policji w G.

o uzgodnienie treści księgi wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 28 lutego 2014 r.,

skargi kasacyjnej strony powodowej

od postanowienia Sądu Okręgowego w G.

z dnia 5 grudnia 2012 r.

1) oddała skargę kasacyjną;

2) zasądza na rzecz Skarbu Państwa Prokuraturii Generalnej Skarbu Państwa od powódki kwotę 5 400,- (pięć tysięcy czterysta) złotych tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.

UZASADNIENIE

Zaskarżonym postanowieniem Sąd Okręgowy w G. oddalił zażalenie powodowej spółki na postanowienie Sądu Rejonowego w G., którym został odrzucony pozew o uzgodnienie treści księgi wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym na podstawie art. 199 § 1 pkt 3 w zw. z art. 71 k.p.c.

Sąd Rejonowy uznał, że powódka nie wykazała w określonym terminie, iż posiada osobowość prawną, nie złożyła bowiem odpisu z Krajowego Rejestru Sądowego zgodnie z art. 9 ust. 3 ustawy z dnia 20 sierpnia 1997 r. - Przepisy wprowadzające ustawę o Krajowym Rejestrze Sądowym (Dz. U. z 1997 r., Nr 121, poz. 770 ze zm.; dalej przepisy wprowadzające), a jej udział w jednym postępowaniu sądowym nie kreuje osobowości prawnej spółki na potrzeby innych postępowań sądowych.

Sąd drugiej instancji nie podzielił wykładni art. 9 ustawy - przepisy wprowadzające dokonanej przez Sąd Rejonowy. Wskazał, że zgodnie z ustępem 2 i 3 tego przepisu do czasu rejestracji zgodnie z przepisami ustawy o Krajowym Rejestrze Sądowym, nie dłużej, niż do dnia 31 grudnia 2013 r. zachowują moc dotychczasowe wpisy w rejestrach sądowych. W tym samym terminie do odpisów, wyciągów, zaświadczeń oraz skutków prawnych wpisów stosuje się przepisy obowiązujące do dnia wejścia w życie ustawy, wyłącznie w zakresie niezbędnym do tej rejestracji oraz do dochodzenia lub zaspokojenia roszczeń wobec podmiotów wpisanych do dotychczasowego rejestru. Skoro powodowa spółka nie dopełniła obowiązku wpisu do Krajowego Rejestru Sądowego, to swoją osobowość prawną może wykazywać na podstawie przepisów obowiązujących do czasu wejścia w życie ustawy o Krajowym Rejestrze Sądowym, przy pomocy wypisów lub odpisów z dotychczasowego rejestru sądowego. Powódka takiego dokumentu nie przedłożyła a powoływanie się na fakt uczestniczenia w charakterze strony w innych postępowaniach nie jest wystarczające, bo do momentu wytoczenia powództwa osobowość ta mogła ustać. Ponadto przedłożona kserokopia postanowienia Sądu Rejonowego z dnia 15 września 2011 r., poświadczona przez

adwokata, nie stanowi dokumentu, który wykazywałby umocowanie kuratora do działania w niniejszej sprawie. W świetle przepisów wskazujących na cel powołania kuratora spółki i w kontekście art. 9 ust. 3 ustawy- przepisy wprowadzające wątpliwa jest również możliwość wytoczenia przez kuratora powództwa w oparciu o udzielone mu pełnomocnictwo. Przepisy obowiązujące do dnia wejścia w życie ustawy o Krajowym Rejestrze Sądowym, w tym dotyczące osobowości prawnej spółki, stosuje się bowiem wyłącznie w zakresie niezbędnym do rejestracji oraz do dochodzenia lub zaspokojenia roszczeń wobec podmiotów wpisanych do dotychczasowego rejestru.

W skardze kasacyjnej, opartej o obie podstawy kasacyjne (art. 398³ § 1 i 2 k.p.c.) powodowa spółka wniosła o uchylenie zaskarżonego postanowienia i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu, ewentualnie o jego uchylenie oraz poprzedzającego go postanowienia Sądu Rejonowego w G. i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania temu Sądowi. W ramach pierwszej podstawy zarzuciła naruszenie prawa materialnego – art. 9 ust. 2 i 3 ustawy- przepisy wprowadzające przez błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie, art. 272 k.s.h. oraz art. 2 lit. k) i art. 12 dyrektywy 2009/101/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 16 września 2009 r. w sprawie koordynacji gwarancji, jakie są wymagane w państwach członkowskich od spółek w rozumieniu art. 48 akapit drugi Traktatu w celu uzyskania ich równoważności, dla zapewnienia ochrony interesów zarówno wspólników, jak i osób trzecich (dalej Dyrektywa), poprzez ich niewłaściwe zastosowanie. Naruszenie przepisów postępowania wywiodła z naruszenia art. 64 § 1 w zw. z art. 397 § 2 zd. 1 i art. 391 § 1 k.p.c., art. 199 § 1 pkt 3 i § 2 w zw. z art. 397 § 2 zd. 1 i art. 391 § 1 k.p.c., art. 365 § 1 w zw. z art. 397 § 2 zd. 1 i art. 391 § 1 k.p.c., art. 227 i art. 232 zd. 2 w zw. z art. 397 § 2 zd. 1 i art. 391 § 1 k.p.c., art. 228 § 1 pkt 5 w zw. z art. 397 § 2 zd. 1 i art. 391 § 1 k.p.c. oraz art. 68 w zw. z art. 67 § 1 k.p.c.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarżąca zgłosiła zarzuty w zakresie obu podstaw kasacyjnych, jednakże ocena zarzutów naruszenia przepisów postępowania wymaga uprzedniego rozstrzygnięcia zasadności podniesionych zarzutów prawa materialnego,

bo dopiero wówczas możliwa będzie ocena, czy mają one istotny wpływ na rozstrzygnięcie sprawy.

Zarówno zarzut naruszenia art. 9 ust. 2 i 3 ustawy- przepisy wprowadzające, jak i zarzut naruszenia art. 272 k.s.h. oraz art. 2 lit. k) i art. 12 Dyrektywy 2009/101/WE zmierza do wykazania wadliwości stanowiska Sądu drugiej instancji w zakresie przyjęcia, że powód nie posiada osobowości prawnej. Tymczasem takiego poglądu Sąd ten nie wyraził, z motywów zaskarżonego postanowienia wynika bowiem, że uznał moc dotychczasowych wpisów w rejestrach sądowych i możliwość wykazania osobowości prawnej na podstawie odpisów lub wypisów wydanych na podstawie przepisów obowiązujących do czasu wejścia w życie ustawy o Krajowym Rejestrze Sądowym.

Zarówno pod rządami kodeksu spółek handlowych, jak i przepisów wcześniejszych nabycie przez spółkę z ograniczoną odpowiedzialnością osobowości prawnej związane było z wpisem do rejestru (art. 12 k.s.h., art. 160 ust. 4 i 171 § 1 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 27 czerwca 1934 r.- Kodeks Handlowy (Dz. U. 57, poz. 502 ze zm.).

Art. 9 ust. 2 ustawy przepisy wprowadzające stanowi, że do czasu rejestracji, zgodnie z przepisami ustawy o Krajowym Rejestrze Sądowym, nie dłużej niż do dnia 31 grudnia 2013 r. (obecnie do 31 grudnia 2015 r.) zachowują moc wpisy w dotychczasowych rejestrach sądowych. Zgodnie z ustępem trzecim, w tym samym terminie do odpisów, wyciągów, zaświadczeń oraz skutków prawnych wpisów stosuje się przepisy obowiązujące do dnia wejścia w życie ustawy, wyłącznie w zakresie niezbędnym do tej rejestracji oraz do dochodzenia lub zaspokojenia roszczeń wobec podmiotów wpisanych do dotychczasowego rejestru. Oznacza to, że spółki z ograniczoną odpowiedzialnością wpisane do rejestrów sądowych zachowują osobowość prawną na podstawie tych wpisów do czasu rejestracji w Krajowym Rejestrze Sądowym, nie dłużej jednak niż do upływu oznaczonego w przepisie terminu. Stosowanie przepisów dotychczasowych zostało natomiast ograniczone, w zakresie skutków prawnych wpisu, do rejestracji spółki w Krajowym Rejestrze Sądowym oraz do dochodzenia lub zaspokojenia roszczeń wobec spółki niezarejestrowanej w tym rejestrze. Zachowanie osobowości prawnej

przez spółkę nieprzerejestrowaną jest, co do zasady, równoznaczne z posiadaniem przez nią zdolności sądowej i procesowej, nierozzerwalnie związanych, w wypadku osób prawnych, z podmiotowością prawną (art. 37 § 1 k.c., art. 64 i 65 § 1 k.p.c.). Ustawodawca jednakże, poprzez ograniczenie skutków prawnych wpisu tylko do enumeratywnie wymienionych zakresów sytuacji prawnej spółki, wprowadził czasowo i przedmiotowo ograniczoną zdolność prawną spółki nieprzerejestrowanej, a w konsekwencji tak również ograniczoną zdolność sądową oraz procesową. Zdolność sądowa takiej spółki zezwala jedynie na wystąpienie o rejestrację oraz na uczestniczenie w prowadzonych przeciwko spółce postępowaniach sądowych lub egzekucyjnych. Spółka nie posiada natomiast zdolności sądowej do dochodzenia roszczeń oraz inicjowania jakichkolwiek postępowania sądowych, a ograniczona osobowość prawna nie pozwala na dokonywanie czynności prawnych i uczestniczenie w obrocie prawnym. Wykładnię tę wspiera także treść ustępu 4 omawianego przepisu nakazująca wymienionym w nim podmiotom niezwłoczne informowanie sądu rejestrowego o posługiwaniu się odpisami, wyciągami lub zaświadczeniami, o których mowa w ust. 3 oraz o okolicznościach wskazujących na prowadzenie działalności przez podmioty wpisane do dotychczasowego rejestru. Nie można nadto pominąć celu wprowadzenia zmiany art. 9 ust. 3 i dodania ustępu czwartego, którym było doprowadzenie wpisów w rejestrach spółek handlowych do stanu rzeczywistego, zgodnego z przepisami kodeksu spółek handlowych oraz zapewnienie pewności i bezpieczeństwa obrotu handlowego, zaufania do prawa, roli sądów rejestrowych, jak również wyeliminowanie możliwości uczestniczenia przez podmioty nie spełniające wymogów prawa w działalności gospodarczej na podstawie nieaktualnych dokumentów z rejestru handlowego (uzasadnienie projektu zmiany ustawy przepisy wprowadzające ustawą z dnia 29 kwietnia 2010 r. (Dz.U. z 2010 r., Nr. 106, poz. 671) - Sejm VI Kadencji, druk Nr 2684). Reasumując, stwierdzić należy, że skutek prawny wpisu do rejestru sądowego spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, nieprzerejestrowanej do Krajowego Rejestru Sądowego, w zakresie jej zdolności sądowej, jest ograniczony do rejestracji spółki oraz dochodzenia lub zaspokojenia roszczeń wobec tej spółki. Spółka taka zachowała zatem byt prawny i posiada osobowość prawną, natomiast nie może wytoczyć powództwa, ani uczestniczyć w obrocie gospodarczym. Rozwiązanie to

nie jest nieproporcjonalne ani krzywdzące zważywszy na fakt, że spółki nieprzerejestrowane od roku 2001 r. nie uporządkowały swej sytuacji prawnej i nie wypełniły obowiązku rejestrowego. Z przytoczonych względów nie został naruszony art. 272 k.s.h. oraz art. 2 lit. k) i art. 12 Dyrektywy. Powołane przepisy Dyrektywy dotyczą zakazu „unieważnienia” spółek z mocy prawa i dopuszczają ustanie ich bytu prawnego na mocy orzeczenia sądowego z przyczyn w nich wymienionych. Przepisy ustawy przepisy wprowadzające nie prowadzą do utraty osobowości prawnej spółek nieprzerejestrowanych *ex lege*, natomiast analiza sposobu ustania bytu prawnego takiej spółki w wypadku nie dokonania rejestracji w terminie określonym ustawowo w świetle przepisów Dyrektywy i art. 272 k.s.h., wykracza poza ramy określone granicami skargi kasacyjnej i przedmiotem rozstrzygnięcia Sądu drugiej instancji.

Z tych przyczyn nie są zasadne zarzuty naruszenia art. 64 § 1 w zw. z art. 397 § 2 zd. 1 i art. 391 § 1 k.p.c., art. 365 § 1 w zw. z art. 397 § 2 zd. 1 i art. 391 § 1 k.p.c., art. 227 i art. 232 zd. 2 w zw. z art. 397 § 2 zd. 1 i art. 391 § 1 k.p.c., art. 228 § 1 pkt 5 w zw. z art. 397 § 2 zd. 1 i art. 391 § 1 k.p.c. oraz art. 68 w zw. z art. 67 § 1 k.p.c. Z uwagi na czasowe i przedmiotowe ograniczenie przepisem ustawy zdolności sądowej powodowej spółki, nie może być skuteczne wywodzenie przez skarżącą posiadania zdolności sądowej w zakresie wytaczania powództw z faktu innych toczących się postępowań sądowych, w tym ustanowienie kuratora dla spółki w postępowaniu przymuszającym do rejestracji. Bez wpływu na rozstrzygnięcie pozostaje odmowa przeprowadzenia przez Sąd drugiej instancji dowodów w celu wykazania osobowości prawnej przez skarżącą, natomiast zarzut błędnego przyjęcia, że skarżąca nie jest właściwie reprezentowana w niniejszym postępowaniu nie koresponduje z motywami zaskarżonego postanowienia, Sąd Okręgowy nie zakwestionował bowiem prawidłowości reprezentacji powódki, a wskazał na ograniczenie jej zdolności sądowej i w rezultacie na brak możliwości wytoczenia powództwa przez kuratora spółki.

Skoro skarżąca nawet w wypadku przedłożenia odpisu z rejestru sądowego jest pozbawiona z mocy art. 9 ust. 3 ustawy przepisy wprowadzające zdolności sądowej do wytoczenia powództwa w niniejszej sprawie, odrzucenie pozwu na

podstawie art. 199 § 1 pkt 3 k.p.c. było zasadne a oddalenie zażalenia przez Sąd drugiej instancji prawidłowe.

Z tych względów orzeczono jak w sentencji na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c., o kosztach rozstrzygając zgodnie z art. art. 98 § 1 k.p.c., 99, 108 § 1 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 i 398²¹ k.p.c. oraz § 5, 6 pkt 7 i 13 ust. 2 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (Dz. U. z 2013 r., poz. 461).